

Meslek Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Öğrencilerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Bingöl Üniversitesi Örneği)

Suna TARKOÇIN¹, Besime BİLMEZ², Füsun KURT GÖKÇELİ³

¹ Öğr. Gör., Bingöl Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Çocuk Gelişimi Programı, sunatarkocin@bingol.edu.tr

² Öğr. Gör., Bingöl Üniversitesi, Genç Meslek Yüksek Okulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Çocuk Gelişimi Programı, meral_bilmez@hotmail.com

³ Öğr. Gör. Dr., Anadolu Üniversitesi, Yunus Emre Meslek Yüksek Okulu, Çocuk Gelişimi Programı, fusun.1983@gmail.com

Geliş Tarihi/Received:
22.08.2017

Kabul Tarihi/Accepted:
17.09.2017

Yayın Tarihi/Published:
27.12.2017

ÖZ

Bu araştırma meslek yüksekokulundaki çocuk gelişimi öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Tarama modeli niteliğindeki bu araştırmaya Bingöl Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Çocuk Gelişimi Programı öğrencilerinden 135 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Veri toplama aracı olarak, öğrencilerin kişisel bilgilerinin yer aldığı “Kişisel Bilgi Formu” ve Güven ve Aydoğdu (2012) tarafından geliştirilen 40 maddelik “Çevre Sorunlarına Yönelik Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik davranış düzeylerinin ölçekte bulunan maddelere göre değişiklik gösterdiği ve ölçekten aldıkları puanların orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmanın sonunda öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik görüşleri ile öğrencilerin çevre eğitimi dersini alıp almamaları, ailenin gelir düzeyi ve anne-babanın eğitim düzeyi gibi değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ($p>.05$) ortaya çıkmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çevre, Çevre Sorunu, Çevre Eğitimi

A Study on the Attitudes of Child Development Students of Vocational School Towards Environmental Problems(Case of Bingöl Universty)

ABSTRACT

This study aims to assess the attitudes of child development students of vocational school towards environmental problems. Being a descriptive study conducted by survey model, this study includes 135 child development students from Bingöl university vocational school of health, who have attended voluntarily. “Personal information form” including students’ details and “Assessment Scale of attitudes towards environmental problems” have been used as data collection tools. Consequently, it has been observed that students’ attitudes towards environmental problems change according to the premises of the scale, and students’ points based on the scale are at intermediate level. At the end of the study, it has also been observed that there is not a remarkable difference ($p>.05$) between levels of students’ attitudes towards environmental problems and indicators such as their places of residence, their parents’ education level, level of incomes of their families and whether they have taken environmental education course or not.

Key words: Environment, Environmental problem, environmental education

1. GİRİŞ

Çevre, canlı varlıkların üzerinde yaşadıkları, değişik şekillerde etkiledikleri ve etkilendikleri yaşama ortamlarına denilmektedir (Timur ve Yılmaz, 2013, s. 318). Çevre konusu son zamanlarda daha fazla gündeme gelen ve ilgi duyulan konulardan biri durumuna gelmiştir. Çevresel problemler hakkında özellikle sağlığa zararlı olan üretim ve tüketimlerin yapılması, insan sağlığını tehdit eden yiyeceklerin kullanılması, çevresel atıkların neden olduğu kirlilik, küresel ısınma, iklim değişikliği gibi sorunlar gün geçtikçe artmakta ve insan sağlığını ve doğadaki bütün canlıların yaşamını tehlikeye atmaktadır (Park vd., 2013, s. 57). Ayrıca bütün canlılar için önemli olan çevre, sanayinin dünyada hızla gelişmesine paralel olarak, ham madde ihtiyacının karşılanması için doğal kaynakların tüketilmeye başlanması, üretim atıklarının artması ve insanların bilinçsizce doğaya zarar vermesi sonucunda hızla kirlenmeye, tahrip edilmeye kısacası yok edilmeye başlanmıştır. Günümüze gelindiğinde ise çevre sorunları ciddi problemler doğurmaya başlamış ve tüm canlı yaşamı için tehlikeli bir hal almıştır (Seçkin vd., 2010, s. 391). Bu sorunların giderek şiddetlenmesiyle çevre ile ilgili uluslararası çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır (Öz Aydın vd., 2013, s. 252). İşte tam bu noktada çevre eğitimi önemli bir değer kazanmaktadır. Çevre ve eğitim sözcükleri ilk kez 1960'ların ortasında birlikte kullanılmaya başlanmıştır (Öz Aydın vd., 2013, s. 252). Çevre eğitimi; doğal çevre üzerine odaklanan eğitim şeklidir ve amacı sadece doğayı anlamak değil, aynı zamanda ona saygı göstermesini ve değer vermesini sağlamaktır. Çevre eğitimi, disiplinler arası bir çalışma alanı olarak görülmüştür. Bilişsel alanda kişileri çevre okuryazarı yapmayı, duyuşsal alanda çevreye ve çevre sorunlarına karşı değer, duyarlılık, farkındalık ve tutum geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Çevre eğitimi, insanların biyofiziksel ve sosyal çevresiyle ilgili değerlerin, tutumların ve kavramların tanınması ve ayırt edilmesini hedefler. Bu eğitimin esaslarını bilgilendirme, haberdar oluş ve ilgilenme oluşturur (Doğan, 2000, s.114). İnsan davranışları çevre için hayati önem taşımaktadır. Çünkü çevre için önemli belirleyicilerden birinin insanın çevreye yönelik davranışları olduğu bilinmektedir. Çevre konusunda yeterince eğitim almayan, bilinçlendirilmeyen insanların çevreye karşı davranışları da olumsuz olacaktır. Yaşanabilir bir çevre için insanların çevreyle barışık yaşaması, ona zarar vermemesi gerekmektedir. İnsanlar çevreye zarar verdikçe doğal denge bozulduğundan dolayı bu zarar insanlara olumsuz olarak geri dönmeye başlayacaktır. Çevre sorunları ile çevre duyarlılığı ve çevre eğitimi arasında sıkı ilişki değerlendirildiğinde yeni dünya insanlarını yetiştirilmesine vesile olan eğitimcilerin ve öğretmen adaylarının çevreye karşı göstermiş olduğu davranışlarına ve aldıkları çevre eğitiminin yeterli olup olmadığına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi de bu bağlamda önem arz etmektedir. Özellikle öğretmen yetiştiren kurumlarda eğitim gören bireylerin çevreye karşı tutum, davranış ve çevresel bilgi düzeyleri oldukça önemlidir. Öğretmenlere yeni içerik ve yöntemleri uygulayabilmeleri için; özgüven sağlamak, her grup ve eğitim kademesindeki bireyler için örgün ve yaygın çevre eğitiminin gereğini kavratmak, çevre bütünlüğü ile sürdürülebilir kalkınma arasındaki karmaşık ilişkileri anlamalarını sağlamak, çevreye yönelik sorumluluk duygusunu ve değer yargılarını aşılacak gerekmektedir. Okul öncesi dönemde yer alan çocukların her türlü davranışlarında yetişkinleri model aldıkları düşünüldüğünde; bu dönemde çocuklarla beraber vakit geçiren yetişkinlerin tutum, yaklaşım ve davranışlarının oldukça önemli olduğu ve çocukların bakış açılarını birebir etkilediği göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle insanların çevreye karşı olan davranışlarına ilişkin araştırmalara ihtiyaç vardır (Çimen vd., 2011, s. 194; Ercengiz vd., 2014, s. 122; Özkubat ve Demiriz, 2013, s. 90; Timur ve Yılmaz, 2013, s. 319).

Literatürde konuya ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde çevre eğitimi hakkında önemli ipuçları vermektedir. Örneğin; Çimen vd. (2011) tarafından yapılan araştırmada biyoloji öğretmen adaylarının çevreye duyarlı davranışları çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının ölçekten almış oldukları puanların orta ve yüksek düzeyde olduğu, cinsiyet ve çevre dernek üyeliği değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılık görüldüğü tespit edilmiştir. Ürey vd. (2011) tarafından yapılan araştırmada, Öğretmen adaylarının özellikle enerji piramidi, biyokütle, besin ağı, besin zinciri ve sera etkisi, asit yağmurları ve ozon tabakasındaki inceltme gibi çevre sorunlarının nedenleri ve sonuçları

konusunda kavram yanlılığı yaşadıkları görülmüştür. Timur ve Yılmaz (2011) tarafından yapılan araştırmada ise, Öğretmen adaylarının çevre bilgi düzeylerinin orta düzeyde olduğu bulunmuştur.

Yapılan tüm çalışmalar öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çevreye karşı duyarlılıklarını ölçmektedir. Çocuklara küçük yaşlarda çevre eğitimi verilebilmesi ve çevre bilinci aşılabilmesi için onlarla vakit geçiren bireylerin çevreye karşı duyarlılıkları ve görüşleri büyük önem taşımaktadır. Çocuk gelişimi programına devam eden öğrencilerinde çocuklara karşı gösterdikleri çevresel davranışlarla ilgili görüşleri çevre eğitiminin etkililiğini artırılması açısından çok önemlidir. Çocuk gelişimi programına devam eden öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik görüşlerinin değerlendirildiği bu araştırmanın alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma çocuk gelişimi programı öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik görüşlerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda şu alt amaçlara yanıt aranmıştır:

1. Çevre eğitimi ile ilgili herhangi bir ders alan öğrencilerle almayan öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik davranış düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik davranışları gelir düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik davranışları annelerinin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik davranışları annelerinin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

2.YÖNTEM

2.1Araştırmanın Modeli

Bu araştırma meslek yüksekokulundaki çocuk gelişimi öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma Betimsel-Survey nitelikte olup tarama modeli kullanılarak yapılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2015-2016 eğitim-öğretim döneminde Bingöl Üniversitesi Çocuk Gelişimi Programı'nda okuyan öğrenciler oluşturmuştur. Çocuk Gelişimi Programı öğrencileri arasından random yönetimi ile hangi öğrencilerin örnekleme katılacağına karar verilmiştir. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim-öğretim döneminde Bingöl Üniversitesi Çocuk Gelişimi Programı'nda okuyup çevre dersini alan ve almayan 135 öğrenci oluşturmuştur.

Araştırmaya katılan çocuk gelişimi öğrencilerinin kişisel bilgileri incelendiğinde;

Araştırmaya katılan 96 (%71.1) öğrenci 18-20 yaş, 16 (%11.9) öğrenci yaş, 7 (%5.2) öğrenci 24-26 yaş ve 16 (%11.9) öğrenci 26 ve üzeri yaşta olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılan 64 (%47.4) öğrenci çevre ile ilgili ders aldığını, 71(%52.6) öğrenci çevre ile ilgili ders almadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan 66 (%48.9) öğrenci 850 TL ve altı gelire sahip, 42 (%31.1) öğrenci 851-1500 TL gelire sahip, 14 (%10.4) öğrenci 1501-2000 TL gelire sahip, 8 (%5.9) öğrenci 2001-2500 TL gelire sahip, 5 (%3.7) öğrenci de 2501 TL ve üstü gelire sahip olduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin eğitim durumu 109 (% 80.7)'u ilkökul mezunu, 15 (%11.1)'i ortaokul mezunu 11(%8.2)'i de lise ve üzeri eğitime babaların eğitim durumu ise 81(% 60) ilkökul mezunu, 18 (%13.3) ortaokul mezunu ve 36 (%26.7) lise ve üzeri eğitim almıştır. Araştırmaya katılan 37 (%27.4) öğrenci köyde yaşadığını, 46 (%34.1) öğrenci ilçede yaşadığını ve 52 (%38.5) öğrenci ilde yaşadığını belirtmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğrencilerin kişisel bilgilerinin yer aldığı "Kişisel Bilgi Formu" ve çevre sorunlarına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik Güven ve Aydoğdu (2012) tarafından geliştirilen 40 maddelik "Çevre Sorunlarına Yönelik Davranış Ölçeği" kullanılmıştır.

2.4. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından geliştirilen formda; çocuk gelişimi programı öğrencilerinin yaş, gelir düzeyi, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve daha önce çevre eğitimine yönelik eğitim alıp almadığına ilişkin sorular yer almaktadır.

2.5. Çevre Sorunlarına Yönelik Davranış Anketi

Güven ve Aydoğdu (2012) tarafından geliştirilen 40 maddelik “Çevre Sorunlarına Yönelik Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Altı faktörlü ve üçlü likert tipinde (katılmıyorum, yansızım, katılıyorum) hazırlanan davranış ölçeğinde yer alan maddeler Bloom taksonomisindeki psikomotor alan basamakları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında Güven ve Aydoğdu (2012) tarafından yapılan istatistiksel analizler neticesinde elde edilen ve ölçekte yer alan 40 maddenin psikomotor alan basamaklarına göre dağılımı, psikomotor alan isimleri ve faktörlerin güvenirlik katsayıları (Cronbach Alpha) Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. “Çevre Sorunlarına Yönelik Davranış Ölçeği”ne ait psikomotor alan basamakları, soru sayıları ve faktörlerin güvenirlik katsayıları (Güven ve Aydoğdu, 2012)

Psikomotor Alan Basamakları	Madde Sayıları	Güvenirlik Katsayıları
Algılama	6,15, 18, 34	0.79
Kurulma	1, 11, 17, 26, 30,33, 35, 39	0.98
Kılavuzlama	3, 4,13, 16, 21, 23	0.95
Beceriye Dönüştürme	5, 14, 20, 24, 31, 32, 36, 37, 38, 40	0.90
Duruma Uydurma	7, 8, 27, 28, 29	0.85
Yaratma	2, 9, 10, 12, 19, 22, 25	0.79
Toplam	40	0.85

2.6. Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri kodlanırken ölçekteki maddelere katılmayan öğrencilerin cevapları 0, yansız olduğunu belirtenlerin cevapları 1, katıldığını ifade eden öğretmen adaylarının cevapları ise 2 olarak kodlanmıştır. Ölçekte olumsuzluk ifade eden maddeler kodlanırken ters çevrilmiştir. Veriler SPSS 15.0 istatistik programında analiz edilmiştir. Araştırma sorularının yanıtlanmasında parametrik olmayan farklılık arama testlerinden Kruskal Wallis-H ve Mann-Whitney U testine başvurulmuştur. Parametrik testlerin en önemli ön koşulu örneklem büyüklüğüdür. Örneklem büyüklüğünün karşılaştırma yapılacak her grup için en az 15 olması beklenmektedir (Pallant, 2001). Araştırmaya 135 öğrenci katılmış ve bu sayı yapılacak olan karşılaştırma testlerinin büyük bir kısmı için her gruba en az 15 kişi varsayımını karşılaması gerekmektedir, ancak bazı değişkenlerde bunu sağlayamamıştır. Bununla birlikte bağımlı değişken olan çevreye yönelik davranış puanının normal dağılması gerekmektedir. Huck (2012), verilerin normal dağılım gösterebilmeleri için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin -1 ile +1 arasında değişmesi gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre, akademik motivasyon ölçeğinden elde edilen toplam puanların normallik şartını sağlamadığı (skewness= -.983; kurtosis=1.990) ortaya çıkmıştır. Bu nedenlerle araştırma sorularının yanıtlanmasında parametrik olmayan çözümlere başvurulmuştur.

3. BULGULAR

Çocuk gelişimi programı öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik davranış ölçeğinde alınan veriler tablolarda verilmiştir.

Alt Problem: 1- Çevre eğitimi ile ilgili herhangi bir ders alan öğrencilerle almayan öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik davranış düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık var mıdır?

Öğrencilerin çevreye yönelik davranış puanının daha önce çevre eğitimi ile ilgili bir ders alıp alamama durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı konusundaki analiz için parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır. Bunun temel nedeni çevreye yönelik davranış puanının normal dağılım göstermemesidir. Mann-Whitney U testinin sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin daha önce çevre eğitimi ile ilgili bir ders alma durumuna göre çevreye yönelik davranış puanının karşılaştırması mann-whitney u testi sonuçları

Daha önce çevre eğitimi ile ilgili bir ders alıp almama durumu	n	Sıra Ort.	Sıra Ort. Toplamı	U	p
Evet	64	67.63	4328.00	2248.00	.916

Hayır	71	68.34	4852.00
Toplam	135		

Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcıların çevreye yönelik davranış puanları daha önce çevre eğitimi ile ilgili bir ders alıp alamama durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($U=2248.00$, $p>.05$). Buna karşın sıra ortalamaları incelendiğinde daha önceden ders almamış öğrencilerin çevreye yönelik davranış puanlarının (68.34) daha önceden ders almış öğrencilerin çevreye yönelik davranış puanlarından (67.63) daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmak mümkündür.

Alt Problem: 2- Öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik davranışları gelir düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?

Öğrencilerin çevreye yönelik davranış puanlarının gelir düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığı konusundaki analiz için parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis-H testinden yararlanılmıştır. Gelir düzeyi 850 TL ve altı, 851-1500 TL, 1501- 2000 TL, 2001-2500 TL ve 2501 TL ve üstü olmak üzere beş kategoriden oluşmaktadır. Analiz için parametrik olmayan testlere başvurulmasının temel nedeni 1501-2000 gelir düzeyinde olan öğrenci sayısının ($n=14$), 2001-2500 gelir düzeyinde olan öğrenci sayısının ($n=8$) ve 2501 ve üstü gelir düzeyinde olan öğrenci sayısının ($n=5$) 15’ten az olması, bunun yanı sıra çevreye yönelik davranış puanının normal dağılım göstermemesidir. Kruskal Wallis-H testinin sonuçları Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Öğrencilerin gelir düzeylerine göre çevreye yönelik davranış puanına ilişkin kruskal wallis-h testi sonuçları

Gelir düzeyi	n	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
850 ve altı	66	70.55	4	1.305	.861
851-1500	42	64.45			
1501- 2000	14	62.36			
2001-2500	8	76.50			
2501 ve üstü	5	66.40			
Toplam	135				

Tablo 3’de görüldüğü gibi öğrencilerin çevreye yönelik davranış puanı gelir düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($KWH=1.305$, $Sd=4$, $p>.05$). Ancak sıra ortalamaları incelendiğinde, çevreye yönelik davranış puanlarının büyükten küçüğe sıralaması 2001-2500, 850 ve altı, 2500 ve üstü, 851-1500 ve 1501-2000 şeklindedir. Bu durum 2001-2500 gelir düzeyine sahip öğrencilerin çevreye yönelik davranışlarının en yüksek düzeyde olduğunu göstergesi olabilir. Ancak bu dağılımın düzeyler arasındaki dağılım farkından kaynaklanmış olabileceği göz ardı edilmemelidir.

Alt Problem: 3- Öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik davranışları annelerinin eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

Öğrencilerin çevreye yönelik davranış puanlarının annelerinin eğitim durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığı konusundaki analiz için parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis-H testinden yararlanılmıştır. Bu durumun temel nedeni çevreye yönelik davranış puanlarının normal dağılım göstermemesidir. Anne eğitim durumu ilkökul, ortaokul ve lise ve üzeri olarak sınıflandırılmıştır. Kruskal Wallis-H testinin sonuçları Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Anne eğitim durumuna göre çevreye yönelik davranış puanına ilişkin kruskal wallis-h testi sonuçları

Anne eğitim durumu	n	Sıra Ort.	Sd	χ^2	p
İlkokul	109	68.78	2	.636	.728
Ortaokul	15	60.53			
Lise ve üzeri	11	70.50			
Toplam	135				

Tablo 4’de görüldüğü gibi öğrencilerin çevreye yönelik davranış puanları anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($KWH=.636$, $Sd=2$, $p>.05$). Ancak sıra ortalamaları incelendiğinde, çevreye yönelik davranış puanlarının büyükten küçüğe sıralaması lise ve üstü, ilkökul ve ortaokul şeklindedir. Bu durum annesi lise ve üzeri dengi okullardan mezun olan öğrencilerin çevreye

yönelik davranışlarının en yüksek düzeyde olduğunun göstergesi olabilir. Ancak bu dağılım düzeyler arasındaki dağılım farkından da kaynaklanmış olabilir.

Alt Problem: 4- Öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik davranışları babalarının eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

Öğrencilerin çevreye yönelik davranış puanlarının babalarının eğitim durumlarına göre göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığı konusundaki analiz için parametrik olmayan testlerden Kruskal Wallis-H testinden yararlanılmıştır. Bu durumun temel nedeni çevreye yönelik davranış puanlarının normal dağılım göstermemesidir. Baba eğitim durumu ilkökul, ortaokul ve lise ve üzeri dengi okullardan olarak sınıflandırılmıştır. Kruskal Wallis-H testinin sonuçları Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 5. Baba eğitim durumuna göre çevreye yönelik davranış puanına ilişkin kruskal wallis-h testi sonuçları

Baba eğitim durumu	n	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	p
İlkokul	81	66.41	2	3.337	.189
Ortaokul	18	83.42			
Lise ve üzeri	36	63.88			
Toplam	135				

Tablo 5’de görüldüğü gibi öğrencilerin çevreye yönelik davranışı baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (KWH= 3.337, Sd=2, p>.05). Ancak sıra ortalamaları incelendiğinde, çevreye yönelik davranış puanlarının büyükten küçüğe sıralaması ortaokul, ilkökul ve lise ve üzeri dengi okullar şeklindedir. Bu durum babası ortaokuldan mezun olan öğrencilerin çevreye yönelik davranışlarının en yüksek düzeyde olduğunun göstergesi olabilir. Ancak bu dağılım aile içi ilişkilerden Türk aile yapısı göz önüne alındığında baba ile çocuğun daha az ilişkide bulunmasından ve düzeyler arasındaki dağılım farkından da kaynaklanmış olabilir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çevre insan yaşamı için hayati bir öneme sahiptir. İnsanlar varlığını nitelikli-sağlıklı ve istenilir bir şekilde devam ettirebilmek için mümkün olduğu ölçüde çevre sorunlarından uzak bir ortamda yaşamaya gereksinim duymaktadırlar. Ancak günümüzde çevre ile ilgili o kadar çok problemle karşı karşıya kalınmaktadır ki bunun sonucunda insanların yaşam kalitesinin hızla düşmesi, doğadaki diğer canlıların yaşamının tehdit ve tehlike altında bulunması, doğal kaynakların bilinçsizce tüketimi sonucu gün geçtikçe bu kaynakların azalması gibi birçok çevre sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu noktada ise çevre eğitiminin gerekliliği ve önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Çevre eğitimi; çocuklara ve yetişkinlere yaşadıkları ortamı nasıl araştırıp öğrenmeleri gerektiğini ve bu yaşadıkları ortamı nasıl korumaları gerektiği hakkında akıllı ve bilinçli kararlar vermelerini sağlamaktır (Gülay ve Öznacar, 2010; Nagra, 2010). Bu bağlamda çocuklara bu tür becerilerin mümkün olduğu kadar erken yıllarda kazandırılması çevreyi korumaya yönelik yapılan büyük bir adım olacaktır. Çocuklara erken yıllarda kazandırılan bu becerilerin onların sonraki yaşamlarına aktarılmasında ve bunu bir yaşam felsefesine dönüştürülmesinde büyük etkisinin olduğu düşünülmektedir. Çocuklara verilen eğitimin bu denli önemli olduğu düşünüldüğünde ise bu dönemdeki çocuklara eğitim verecek öğretmenlerin veya öğretmen adaylarının eğitimi karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda ise çocuk gelişimi ve okul öncesi eğitimi bölümü öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik davranışlarını, çevreye olan duyarlılıklarını, farkındalıklarını belirlemek ve bu yönde girişimlerde bulunmak gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Cole, 1987 ;Stapp, 1997; Damerell, 2007; Wells ve Davey Zeece, 2007; Davis, 2009; Moseley vd., 2010; Broyles, 2011; Kurt Gökçeli ve Kandır, 2015). Sonuç olarak öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik davranış düzeylerinin ölçekte bulunan maddelere göre değişiklik gösterdiği ve ölçekten aldıkları puanların orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırma sonucunda, öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik davranış düzeylerinin ölçekte bulunan maddelere göre değişiklik gösterdiği ve ölçekten aldıkları puanların orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmanın sonunda öğrencilerin çevre sorunlarına yönelik görüşleri ile öğrencilerin çevre eğitimi dersini alıp almamaları, ailenin gelir düzeyi ve anne-babanın eğitim düzeyi gibi değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı (p>.05) ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin çevre

sorunlarına yönelik görüşleri çevre eğitimi dersini alıp almamalarına göre farklılaşmadığını göstermektedir ($p>.05$).Elde edilen bu bulgu Erökten ve Durkan (2010) 'ın sınıf öğretmenliği öğrencilerinin çevre eğitimi dersini almadan önce ve aldıktan sonra çevreye karşı tutum ve davranışlarını inceledikleri araştırmalarında, öğrencilerin çevreye karşı tutum ve davranışlarında çevre eğitimi dersini aldıktan sonra olumlu yönde değişimler olduğunu ifade ettikleri araştırma sonucuyla çelişmektedir. Buna karşın sıra ortalamaları incelendiğinde daha önceden ders almamış öğrencilerin çevreye yönelik davranış puanlarının (68.34) daha önceden ders almış öğrencilerin çevreye yönelik davranış puanlarından (67.63) daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır bu bulgu Kışoğlu vd. (2016)'nun ilkökul ve ortaokullarda çevre eğitimi verecek olan öğretmen adaylarının sorumlu çevresel davranışlarının farklı değişkenler açısından inceledikleri araştırmalarında resmi kuruluşlar tarafından düzenlenen çevresel etkinliklere katılan öğretmen adaylarının davranış ölçeği puanları katılmayanlara göre daha yüksek çıktığı sonucuyla örtüşmektedir.Bu sonucu destekleyen bir başka araştırmada Kurt Gökçeli vd. (2015) okul öncesi öğretmenlerinin çevre sorunlarına yönelik yaptıkları araştırmada çevre ile ilgili bir eğitim alan öğretmenlerin çevre sorunlarına yönelik davranış puanlarını almayan öğretmenlerden daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Çevre eğitim programlarının öğrencilerin çevre ile ilgili davranışlarına etki ettiğini gösteren diğer araştırma bulgularıyla da benzerlik göstermektedir (Keleş vd., 2010; Özdemir, 2010; Erdoğan, 2011). Bu bulgunun elde edilmesinde düzenlenen eğitim programlarında uygulanan aktif öğrenme yöntem ve teknikleriyle doğal alanda yapılan uygulamaların etkili olabileceği düşünülebilir (Keleş vd., 2010; Erdoğan, 2011; Kışoğlu vd., 2016).

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler sunulmuştur;

- Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların çevreye karşı olumlu tutum sergileme, duyarlılık kazanma, sorumluluklarını yerine getirme gibi becerilerin gelişimine ilişkin yöntem bilgilerini artırmak amacıyla ve aile katılım çalışmaları çerçevesinde, öğretmenlere ve ebeveynlere çocukların bu becerilerini desteklemede yapabilecekleri çalışmalar hakkında seminerler, konferanslar vb. düzenlenerek bilgi verilebilir.
- Eğitimcilere ve araştırmacılara, eğitim fakültelerinde; birey çevre ilişkisini ele alan ve bu doğrultuda olumlu tutum geliştirmeye yönelik dersleri programlara eklemeleri ve bu derslerin programda yer alan saatlerini arttırmaları önerilebilir. Ders saatlerinin artırılmasıyla birlikte program içeriklerinin de zenginleştirilmesi, niteliğinin artırılması önerilebilir.
- Eğitim fakültelerinde, çevre konulu gazete, dergi vb. süreli yayınların bulundurmaları, öğretmen adayı yetiştirme süresince çevreyle ilgili teorik derslerin yanında uygulamaya dönük derslere de yer vermeleri önerilebilir.
- Okul öncesi öğretmen adayı öğrencilerin çevresel duyarlılık, tutum ve çevre için olumlu davranışlarda bulunmaya yönelik motivasyonlarını çeşitli araştırmalarla değerlendirmeleri ve bu yönde ortaya çıkan sonuçların gerekli önlemler alınmasında kullanılması önerilebilir.
- “Çevre Sorunlarına Yönelik Davranış Ölçeği” kullanılarak boylamsal çalışmalar yapıp öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının zaman içerisindeki çevre eğitimi duyarlılık-farkındalık becerilerindeki değişimler incelenebilir.

KAYNAKÇA

Broyles, I. (2011). *Distributed Cognition Minicourse: An Instructional Intervention Toimprove The Effectiveness Of One-Day Environmental Education Camps*. A Dissertation Presented in Partial Fulfillment Of the Requirements for the Degree Doctor of Philosophy Capella University, United States

Cole, D. A. (1987). Utility of Confirmatory Factor Analysis in Test Validation Research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55: 584- 594.

- Çimen O., Yılmaz M.& Çimen G. (2011) Biyoloji Öğretmen Adaylarının Çevre Duyarlı Davranışlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı 32, Sayfa 191-201.*
- Damerell, P. J. (2007). *From Knowledge to Behaviour: Can Environmental Education Realise its Potential? Master Thesis, London.*
- Davis, J. (2009). Revealing The Research „Hole“ of Early Childhood Education for Sustainability: A Preliminary Survey of the Literature. *Environmental Education Research. Taylor & Francis,15(2), 227-241.*
- Doğan, M. (2000). *Türkiye’de Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Eğitimi, IV. Çevre Şurası Tebliğleri,6-8 Kasım,İzmir.*
- Ercengiz M., Keçeci Kurt S. & Polat S.(2014). Öğretmen Adaylarının Çevre Sorunlarına Yönelik Duyarlılıklarının İncelenmesi (Ağrı İli Örneği). *EKEV AKADEMİ DERGİSİ Yıl: 18 Sayı: 59 (Bahar 2014),119-132*
- Erdoğan, M. (2011). Ekoloji Temelli Yaz Doğa Eğitimi Programının İlköğretim Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Bilgi, Duyuşsal Eğilimler Ve Sorumlu Davranışlarına Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11(4), 2223-2237.*
- Erökten, S. ve Durkan, N. (2010). Çevre Eğitimi Dersinin Öğrencilerin Çevreye Karşı Tutumları Ve Davranışları Üzerine Etkileri. *E-Journal of New World Science Academy, 5(4), 1861-1867.*
- Keleş, Ö., Uzun, N. ve Varnacı Uzun, F. (2010). Öğretmen Adaylarının Çevre Bilinci, Çevresel Tutum, Düşünce Ve Davranışlarının Doğa Eğitimi Projesine Bağlı Değişimi Ve Kalıcılığının Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 32(9), 384-401.*
- Kışoğlu, M., Yıldırım, T., Salman, M.& Sülün, A. (2016). İlkokul ve Ortaokullarda Çevre Eğitimi Verecek Olan Öğretmen Adaylarında Çevre Sorunlarına Yönelik Davranışların Araştırılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı: 18-1 Yıl:2016*
- Kurt Gökçeli, F., Bilmez, B.& Tarkoçin,S. (2015).Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çevre Sorunlarına Yönelik Davranışlarının İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi (SOBİDER).Yıl:2, Sayı:4, Eylül 2015,s.258-270.*
- Gülây, H., & Öznacar, M. D. (2010). *Okul Öncesi Çocukları İçin Çevre Eğitimi Etkinlikleri.* Pegem Akademi. Ankara: Ayrıntı.
- Güven, E. & Aydoğdu, M. (2012). Çevre Sorunlarına Yönelik Davranış Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Öğretmen Adaylarının Davranış Düzeylerinin Belirlenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 25(2), 573-589*
- Kurt Gökçeli, F. & Kandır, A. (2015). 8-66 Aylık Çocuklar İçin Çevresel Farkındalığı Değerlendirme Ölçeği” nin Geçerlik-Güvenirlilik Çalışması. IV. Uluslar arası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi. Eylül,2015.
- Huck, S. W. (2012). *Reading statistics and research (6th ed).* Boston: Pearson.
- Moseleya, C., Desjean, B., & Utleyb, J. (2010). The Draw-An-Environment Test Rubric (Daet-R): Exploring Pre-Service Teachers“ Mental Models of The Environment. *Environmental Education Research, 16(2), 189-208.*

- Nagra, V. (2010). Environmental Education Awareness among School Teachers. *Environmentalist*, 30, 153–162.
- Özaydın S., Şahin S. & Korkmaz T. (2013). İlköğretim Fen Bilgisi, Sınıf ve Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çevresel Tutum Düzeylerinin Belirlenmesi ve Karşılaştırılması. Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED) Cilt 7, Sayı 2, Aralık 2013, 248-267.
- Özdemir, O. (2010). Doğa Deneyimine Dayalı Çevre Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Çevrelerine Yönelik Algı ve Davranışlarına Etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:27, 125-138.
- Özkubat S. & Demiriz S. (2013). Çevreye Karşı Motivasyon Ölçeği'nin Okul Öncesi Öğretmen Adayları Üzerinde Geçerlik Güvenirlik Çalışması Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2(1), 87-114, 2013
- Park S.H., Wha Oh K.& Kyu Na Y. (2013). The Effects of Environment-conscious Consumer Attitudes towards Eco-friendly Product and Artificial Leather Fashion Product Purchase Intentions. *Fashion & Text. Res. J.* (2013) Vol. 15, No. 1, pp. 57-64.
- Pallant, J. (2001). SPSS survival manual. Maidenhead, PA: Open University Press.
- Stapp, W.B. (1997). The Concept of Environmental Education. *Essential Readings in Environmental Education*. Illinois: Stipes.
- Seçkin F., Yalvaç G. & Çetin T. (2010) İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Karikatürler Aracılığıyla Çevre Sorunlarına İlişkin Algıları, International Conference on New Trends in Education and Their Implications 11-13 November, 2010 Antalya-Turkey ISBN: 978 605 364 104 9